

NÁRODNÍ KONVENT

Digitální agenda: Motor evropského hospodářského růstu

Shrnutí a doporučení vyplývající z diskuse u kulatého stolu,
který se konal v rámci Národního konventu o EU 24. dubna 2015.

Doporučení vypracoval Kryštof Kruliš z Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) coby člen expertní skupiny CETA - Centra ekonomických a tržních analýz.

Úvod do problematiky

Digitální agenda se s Junckerovou Komisí dostává mezi prioritní politiky Evropské unie. Integruje řadu dosud oddělených politik v oblasti informačních a komunikačních technologií (ICT), vnitřního trhu, výzkumu a vývoje, vzdělávání, průmyslu, ochrany dat, ochrany spotřebitele, autorského práva či kybernetické bezpečnosti. Evropská komise i členské státy ji vnímají jako cestu ke konkurenceschopnosti Evropské unie, vyšší zaměstnanosti při současném zachování přiměřené ochrany dat a soukromí uživatelů.

Pro Českou republiku, zemi s jedním z nejvyšších podílů průmyslu na HDP (33 %) v EU, je výzva digitální ekonomiky velmi důležitá. Tradičně vysoká úroveň technické vzdělanosti a otevřenost české ekonomiky jsou dobré výchozí podmínky pro implementaci digitální agendy v ČR a pro podporu budování jednotného vnitřního trhu (DSM) jakožto priority české evropské politiky.

Autoři podkladového materiálu si položili tři otázky, které tvořily základ pro diskusi během kulatého stolu:

Jaké priority by měla ČR prosazovat na evropské úrovni při snaze o odbourávání překážek digitálního trhu?

Jaký má jednotný digitální trh potenciál pro regionální (V4) spolupráci?

Jaké překážky je třeba odstranit pro zlepšení fungování přeshraničního online obchodování (e-commerce)?

Rámec diskuze kulatého stolu

Kulatý stůl Národního konventu o EU na téma digitální agendy zahájila **Lucie Šestáková**, ředitelka Odboru koordinace hospodářských politik EU Úřadu vlády ČR. Poté, co **Petr Ryvola** představil podkladový materiál expertní skupiny Centra ekonomických a tržních analýz, přednesli svá stanoviska **Ondřej Filip** z CZ.NIC a **Josef Donát** z Národního centra pro digitální ekonomiku. Následovalo představení dobré praxe z Velké Británie, které přednesli **Peter Stephens** z *Department for Business, Innovation & Skills* a **Jo Power** z *Prime Minister's Office and Cabinet Office Communications*.

Do následující diskuse se zapojila řada dalších hostů. V úvodní obecnější části to byli **Ivan Pilný**, poslanec Parlamentu ČR, **Tereza Šamanová** ze Svazu průmyslu a dopravy, **Dušan Navrátil**, ředitel Národního bezpečnostního úřadu, **Kateřina Hrubešová**, ředitelka Sdružení pro internetový rozvoj, **Milena Jabůrková** z IBM Česká republika, **Václav Mach** z Microsoft Česká republika, **Lenka Šolcová** z Česko-německé obchodní a průmyslové komory, **Bohumír Dufek** z Asociace samostatných odborů, **Daniela Růžičková** z Národního ústavu pro vzdělávání, **Vladimír Schmalz** z Národního centra pro digitální ekonomiku, **Aleš Rod** z Centra ekonomických a tržních analýz, **Gabriella Cseh** z Facebook, **Lukáš Kovanda** z Platformy pro internetovou ekonomiku a **Dagmar Kotová** z Allegro Group. Do druhé části diskuse zaměřené na téma přeshraničního online obchodování (*eCommerce*) se dále rovněž

zapojili **Martin Svoboda** z Asociace pro elektronickou komerci, **David Špinar** z Google, **Ludvík Jírovec** z Evropského hospodářského a sociálního výboru, **Pavčina Žáková** ze Zastoupení Evropské komise v ČR, **Simona Kijonková** ze Zasilkovna.cz a nezávislý publicista **Jiří Peterka**.

Účastníci kulatého stolu zdůraznili několik základních bodů:

1) Digitální agenda skýtá pro Českou republiku významné možnosti pro hospodářský růst, udržení konkurenceschopnosti a v mnoha aspektech i zlepšení kvality života. O rozvoj digitální agendy je třeba usilovat v celé její šíři (tj. digitální ekonomika, digitální veřejná správa, rozvoj infrastruktury a rozvoj vzdělávání a dovedností pro digitální svět) a dbát, aby ani jeden z uvedených aspektů digitální agendy výrazně nezaostával za ostatními.

2) České republice schází jasné vedení při koordinaci rozvoje digitální agendy. Vhodné by bylo mít jeden úřad s jasně vymezenou koordinační funkcí.

3) V České republice existuje velmi mnoho jednotlivých resortních koncepcí a strategií pro rozvoj v oblasti digitální agendy. Tyto ale nejsou vždy aktivně prosazovány v praxi a často chybí i vyjasnění jejich vzájemných vztahů a provázanost na politiky a programy na úrovni EU. Výsledný vysoký počet jednotlivých resortních koncepcí je dán právě chybějícím koordinátorem české digitální agendy, proto mají jednotlivé zájmové skupiny stále tendenci prosazovat opatření na různých horizontálních i vertikálních úrovních státní správy.

4) Rozvoj digitální agendy je v praxi často limitován právní úpravou, která ještě není přizpůsobena novým digitálními technologiemi a odpovídá podmínkám v době před digitální technologickou revolucí. Právní úpravu v takových oblastech jako je ochrana osobních údajů, ochrana spotřebitele či ochrana autorského práva bude tedy nutné podrobit na národní úrovni i na úrovni EU revizi s ohledem na nové podmínky digitálních technologií, a to tak, aby i nadále bylo možné poskytnout ochranu příslušným společenským zájmům, ale zároveň nebylo nadměrně zatěžováno zavádění digitálních technologií v praxi.

Navrhovaná doporučení

Z diskuse vyplynuly především tři hlavní tematické okruhy doporučení. Jde o doporučení ve vztahu ke koordinaci rozvoje digitální agendy, právnímu prostředí pro digitální agendu a v oblasti elektronického obchodu na jednotném digitálním trhu EU.

Koordinace rozvoje digitální agendy

Ve vystoupeních na kulatém stolu často zaznívalo, že České republice schází jasné vedení při koordinaci rozvoje digitální agendy. Jako velmi naléhavé se tak jeví formálně stanovit kompetenci a odpovědnost jednoho centrálního úřadu státní správy pro oblast digitální agendy. Tento úřad by měl mít jasně vymezenou koordinační funkci nad celou sférou digitální agendy, která věcně spadá do gesce několika ministerstev a úřadů.

V současnosti existují v ČR pro oblast digitální agendy dva poradní orgány - Rada pro informační společnost a Rada pro konkurenceschopnost a hospodářský růst. V reakci na tento stav na kulatém stole zazněly výzvy k revidování překrývajících se kompetencí obou Rad a zejména ke sjednocení jejich řízení. Zmiňována byla rovněž potřeba skutečného, a nejen formálního, vypořádávání připomínek ze strany průmyslu a dalších zájmových organizací. Nad tématy digitální agendy by měl být veden skutečně funkční dialog, a to zejména v oblasti digitalizace, kde se z logiky věci nové technologie rodí v soukromém, nikoliv veřejném sektoru. Nelze se omezovat na pouhou možnost soukromých subjektů podat připomínky, které jsou pak státními institucemi formálním způsobem zamítnuty bez skutečného vypořádání se s meritem problému. Při vypořádávání připomínek je vhodné umožnit i zvážení alternativních postupů vedoucích k danému cíli při respektování příslušných zájmů, na které připomínky směřují.

Na jednání kulatého stolu zazněly také zkušenosti s koordinačním mechanismem od zástupců státní správy ze Spojeného království. V britském systému je aktivní výkon činností koordinátora zajištěn také díky zapojení kabinetu předsedy vlády, který plní roli tzv. *challenger* a má na starosti poukazovat na nedostatečný či málo ambiciózní postup věcného koordinátora, ministerstva, při prosazování digitální agendy.

Jednou z úloh koordinátora by mělo být i nalezení způsobu, jak vzájemně propojit jednotlivé resortní koncepce a strategie rozvoje v oblasti digitální agendy, aktivně vyhodnocovat jejich naplňování (včetně možnosti kontrolovat splnění předem dohodnutých termínů pro dosažení konkrétních úkolů) a dbát o navázání národních koncepcí na politiky a programy na úrovni EU.

Nejčastěji zmiňovaným úřadem, který by se mohl role koordinátora ujmout, byl Úřad vlády ČR, Sekce pro evropské záležitosti, a to zejména vzhledem k nutnosti provazovat digitální agendu s evropskou debatou o jednotném digitálním trhu.

Právní prostředí pro digitální agendu

Evropská komise v rámci naplňování svých hlavních priorit představila 6. května 2015 strategii rozvoje digitálního vnitřního trhu. Lze očekávat, že tato strategie a na ni navazující postupně přijímaná legislativa na úrovni EU bude výrazným způsobem formovat digitální prostředí i v České republice. V souvislosti s touto strategií bude také vhodné aktualizovat i současnou národní strategii Digitální Česko v. 2.0, a to zejména v zájmu usnadnění čerpání prostředků z evropských fondů. Postoje České republiky na úrovni EU by pak měly být reprezentovány či alespoň koordinovány prostřednictvím národního koordinátora pro digitální agendu, který by tak měl mít schopnost působit nejen při koordinaci digitální agendy v rámci České republiky, ale na základě svého vhledu do problematiky i reprezentovat zájmy České republiky na mezinárodní úrovni (zejm. EU).

Rozvoj digitální agendy je všeobecně podporovaným trendem ze strany většiny členských států EU. Jak ovšem hosté kulatého stolu upozornili, zatímco na obecné podpoře digitální agendy panuje všeobecná shoda, jednotlivé státy se liší v důležitých detailech toho, jakým

způsobem upravit právní prostředí tak, aby odpovídalo potřebám rozvoje digitální agendy. Je proto nezbytné, aby Česká republika i s pomocí národního koordinátora a dialogu se sociálními partnery a zájmovými organizacemi dokázala jasně formulovat své priority a pro tyto pak hledala širší podporu v rámci EU. Za potencionální spojence lze považovat státy Visegrádské skupiny (lze k tomu využít i české předsednictví této skupiny, které začne 1. 7. 2015) a také státy z tzv. *like-minded group*, tedy skupiny států EU, které se spolu s Českou republikou zasazují o hlubší integraci vnitřního trhu.

V zájmu rozvoje digitální agendy by bylo předně vhodné, aby si Česká republika osvojila princip „**digital by default**“, který vyžaduje, aby jakákoliv nově zaváděná veřejná služba byla vyvíjena pro provoz v online verzi a aby neumožnění online přístupu k takové službě vždy vyžadovalo náležité zdůvodnění. Součástí tohoto principu by pak měl být i akcent na **uživatelskou přívětivost** zaváděných veřejných služeb. Po vzoru dobré praxe Spojeného království je vhodné zavést i testování formulářů veřejné správy v pilotních projektech zaměřených na získání připomínek od budoucích uživatelů k jejich funkčnosti, praktičnosti a srozumitelnosti. Každý formulář by měl být spuštěn do ostrého provozu až po zohlednění připomínek z pohledu uživatele. To by přispělo nejen k pohodlí uživatelů, ale i k omezení zátěže veřejné správy při zodpovídání opakujících se dotazů. Kontrola přívětivosti prostředí digitálních veřejných služeb pro jejich uživatele by se měla stát prioritou i pro Veřejného ochránce práv a občané by měli mít například i možnost požádat při problémech s využitím veřejných digitálních služeb o pomoc centrum „digitální asistence“ zřízené pro tyto účely. Ze strany hostů kulatého stolu zazněly i návrhy na to, aby veškerý software vyvíjený pro veřejnou správu byl po vzoru USA zpřístupněn coby **open-source**, aby veřejná správa nebyla nucena zadávat inovace svého softwaru vždy jen dodavateli původního systému. Tato bariéra vstupu třetích stran do již existujících systémů je významným limitujícím prvkem zejm. při digitalizaci státní správy.

Na kulatém stole opakovaně zazněl apel volající po vyváženosti nutných regulatorních zásahů do digitální ekonomiky (např. v oblasti ochrany osobních údajů, kybernetické bezpečnosti či v zájmu ochrany autorského práva) s potřebou zachovat dostatečnou úroveň konkurenceschopnosti. Měla by být hledána taková regulatorní řešení, která budou kromě ochrany příslušných zájmů zohledňovat i specifika digitálních technologií a skutečnost, že poskytovatelé služeb jsou v digitální ekonomice často vystaveni konkurenci poskytovatelů z Asie či Jižní Ameriky, kde úroveň regulace nedosahuje takové úrovně jako v EU nebo v USA.

Od řady hostů kulatého stolu zazněly obavy, že nadměrné akcentování **ochrany osobních dat** znemožní rozvoj jednotného digitálního trhu v rámci EU. Ochrana osobních údajů v digitálním prostředí musí být na takové úrovni, aby uživatelé nebyli odrazováni od užití služeb z důvodů obav ze zneužití jejich citlivých údajů. Je však nutné přihlížet i k technické realizovatelnosti ochrany osobních údajů a k tomu, aby nebyly kladeny nepřekročitelné překážky rozvoji inovačních řešení, včetně např. možností využití tzv. *big data*. Úřad pro ochranu osobních údajů pak byl účastníky kulatého stolu kritizován za svůj dlouhodobě nepřiměřený a nevyvážený postup, při kterém problematiku ochrany osobních údajů nadřazuje ostatním společensky významným zájmům (například nepřiměřené zásahy úřadu do kamerových systémů k ochraně bezpečnosti a majetku v obydlích občanů).

V zájmu České republiky coby země s vysokým podílem průmyslu na tvorbě HDP pak je usilovat i o odstranění překážek **digitalizace průmyslu** a jeho podpora v zájmu zvyšování konkurenceschopnosti. Dosáhnout toho lze podporou projektů zavádějících chytré systémy a akcentem na vytváření systému vzdělávání (jak školního tak i systému dalšího vzdělávání), ze kterého by vycházeli absolventi nejen s odborně-technickými znalostmi, ale i tací, kteří mají i potřebné a aktuální znalosti z oblasti IT – dle poznámek několika participantů reprezentujících zpracovatelský průmysl by zvýšení IT gramotnosti pracovní síly výrazně zvýšilo konkurenceschopnost ČR na mezinárodním trhu výrobních faktorů. Vzhledem k síle českého automobilového průmyslu by bylo vhodné přilákat do České republiky technologické projekty zaměřené na vývoj inteligentních automobilů.

Elektronický obchod na jednotném digitálním trhu EU

Většina hostů kulatého stolu se shodla na tom, že v zájmu České republiky je usilovat o co nejrychlejší a nejhlubší odstranění překážek pro přeshraniční online obchodování v rámci EU. Česká republika, coby středně velký až malý trh, by mohla výrazně získat díky odstraňování překážek fungování jednotného digitálního trhu EU, a to jak v případě obchodníků, tak i v případě spotřebitelů.

Pro obchodníky a jejich motivaci nabízet své zboží přes hranice je důležité dále výrazně postoupit v harmonizaci spotřebitelského práva (a přinejmenším pro prodej digitálního obsahu dosáhnout úplné unifikace spotřebitelského práva), aby na jedné straně odpadly obavy zákazníků z nákupů online v jiném státě a na druhé straně aby se zvýšila ochota obchodníků nabízet své zboží online i mimo svůj domovský stát. Toto je obzvláště důležité pro obchodníky, kteří jsou malými nebo středními podniky a kteří nemohou právní náklady rozložit na obrát tak velkého rozsahu jako velké firmy. Mezi návrhy zazněl i požadavek na rozšíření systému jednotného správního místa pro výběr DPH (tzv. MOSS), který mohou od 1. 1. 2015 využívat prodejci elektronického obsahu, i na obchodníky, kteří online obchodují s hmotným zbožím. Zazněly i požadavky na další harmonizaci DPH v zájmu usnadnění online přeshraničního obchodování. Pro obchodníky jsou odrazující i netransparentní a často příliš vysoké náklady na přeshraniční dopravu, které zvyšují cenu nabízeného zboží a to i vzhledem k nutnosti kalkulovat s nutností zpětné dopravy zboží od spotřebitele, pokud využije své možnosti odstoupit do 14 dnů od online koupě. Podporu v rámci kulatého stolu našly i návrhy na zavedení možnosti řešit online cestou spory z elektronických obchodů. Řadu problémů při prodeji zboží s omezením věku spotřebitele (např. u alkoholu či tabákových výrobků) by pak odstranilo i široké zavedení elektronické identifikace, která by mohla přispět i ke snížení ztrát obchodníků způsobených doručováním zboží na neexistující adresu.

Pro českého spotřebitele je pak důležitá zejména regulace nepřiměřených teritoriálních omezení obchodníků či stanovení rozdílných cen v závislosti na domovském státě spotřebitele, tzv. *geo-blocking*. V případě omezení vysílacích práv, které např. českým spotřebitelům brání užívat jimi předplacené služby v zahraničí, je nutné zvážit i revizi současného autorského práva a jeho principů.

Čeští online obchodníci v některých členských státech EU (Maďarsko, Rumunsko) čelí diskriminaci ze strany internetových cenových srovnávačů, když u zboží z jejich obchodů jsou uváděna nepravdivá upozornění například na to, že spotřebitel by v případě nákupu u obchodníka z České republiky musel platit clo.

Doporučení Národního konventu o EU:

1. Česká republika by měla usilovat o naplňování digitální agendy v celé šíři (digitální ekonomika, digitální veřejná správa, rozvoj infrastruktury, vzdělávání a dovedností).
2. Rozvoj digitální agendy v České republice je vhodné v rámci státní správy přiřadit jednomu úřadu s jasně vymezenou koordinační funkcí, který by dbal i o reprezentování zájmů České republiky v této oblasti na úrovni EU.
3. Jednou z úloh koordinátora by mělo být nalezení způsobu, jak propojit jednotlivé resortní koncepce a strategie rozvoje v oblasti digitální agendy.
4. Současnou národní strategii Digitální Česko v. 2.0 je vhodné aktualizovat, a to zejména v závislosti na strategii Evropské komise pro jednotný digitální trh (z května 2015).
5. V zájmu České republiky je usilovat o co nejrychlejší a nejhlubší odstranění překážek pro přeshraniční online obchodování v rámci EU.
6. V rámci obecných zásad pro hodnocení dopadů regulace (RIA) by měly být vyhodnocovány i dopady regulací na digitální trh v České republice. Vzhledem k úzké provázanosti tohoto odvětví s podnikatelským prostředím, ochranou spotřebitele nebo konkurenceschopností ČR, které již RIA v současné době zahrnuje, se jeví jako logické, aby i digitální trh byl zařazen mezi oblasti, u nichž se v rámci RIA zkoumají dopady nově zaváděných regulačních opatření.
7. Česká republika by si měla vzít za svůj princip „*digital by default*“, který vyžaduje, aby jakákoliv nově zaváděná veřejná služba byla vyvíjena pro provoz v online verzi a byla dopředu testována i z hlediska komfortu jejích uživatelů.
8. Pro digitalizaci státní správy by měl být standardní součástí výběrového řízení požadavek na open source software ze strany dodavatele, aby nedocházelo k tzv. uvízlým nákladům v podobě investic do systémů, které nelze efektivně rozvíjet.

Výše uvedená témata jsou výtahem z doporučení zpracovaných v příslušné kapitole (Navrhovaná doporučení) tohoto dokumentu. Správná interpretace těchto témat a jejich přijetí či odmítnutí pro tvorbu politiky a konkrétních opatření je vysoce důležitá.

Tento text není prostým zápisem jednotlivých příspěvků, které byly v diskusi předneseny. Neobsahuje tedy vše, co bylo v diskusi řečeno a nevyjadřuje názor všech účastníků na všechna diskutovaná témata. Jedná se o shrnutí nejdůležitějších bodů a formulaci doporučení na základě proběhlé diskuse, které vypracoval Kryštof Kruliš z Výzkumného centra Asociace pro mezinárodní otázky (AMO) coby člen expertní skupiny CETA - Centra ekonomických a tržních analýz.

Národní konvent o Evropské unii představuje diskuzní platformu, která je stálým místem pro debatu o evropských otázkách v ČR.

Projekt, koordinovaný na půdě Úřadu vlády České republiky, propojuje zástupce vlády, obou komor Parlamentu ČR a Evropského parlamentu, odbornou veřejnost, neziskový sektor a sociální partnery a další zainteresované aktéry.

Více o Národním konventu najdete na internetových stránkách www.narodnikonvent.eu a na Twitteru [@KonventEU](https://twitter.com/KonventEU).